

LUMINA.

Fóia bisericescă, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Ese de dóne ori in septemana:
Joi-a si Dominec'a.

Pretiu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patraru de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pretiu Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

Correspondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiu publicatiuniloru se se anticipe

PARTE OFICIALE.

Normativu

pentru preotimea parochiala din districtulu oradanu.

Nr. 50. B.

Articolulu 40. §. 53. alu legiloru de anulu 1868. contine: cá ostasii din armat'a de linia, ostasii de reserva si ostasii din armat'a tierii (honvedii), déca sunt ablicentiatii pe timpu mai indelungatu si au trecutu din clas'a a trei'a a etatei: in cele ce se tienu de insuratiune, stau sub legile si normativele comune, dar remanu obligati la servitie in armat'a de linia, séu la marina, respective in armat'a tierii.

Cerendu-se din cutare parte splicarea acestor'a, — inaltulu ministeriu regio-ungaricu pentru aপরera tieriei, cu datulu de 7: Septembre 1872. Nr. 30,347. a datu la §-lu provocatu acea splicare: cá ostasii de linia si cei din armat'a tierii, incepundu dela maiestrulu de vigilli in jos, nu altcum ostasii de reserva, cari nu sunt in servitiu activu la marina, — déca au trecutu din clas'a a trei'a a etatei obligate la asentare, adeca au implinitu de totu anulu etatei alu 22-lea: la insuratiune nu au trebuintia de licentia dela superioritatea militara, ci in acésta privintia stau sub legile si normativele prescrie pentru civili.

Spre intregirea acestei splicari a adausu sus-laudatulu ministeriu: cá clasele obligate la asentare se incepu cu 1. Ianuariu alu anului, in care respectivulu individu a intratu in anulu alu 20-lea alu etatei sale, si se termina la trei ani cu 31. Decembre; prin urmare ostasii ablicentiatii pe timpu mai indelungatu, déca inca nu au trecutu din aceste trei clase, nu se potu insurá fora licentia.

Normativulu acest'a intimatu cu emisulu inaltului ministeriu regio-ungaricu de cultu si instructiune publica din 4. Decembre 1872. Nr. 30,430. in legatura cu celu publicatu de aici sub 20. Noembre 1872. Nr. 935. B. se notifica oficiiloru parochiale spre scire si acomodare cu acea observatiune: cá la insuratiunea ostasiloru, cari nu au parte de favorurile espuse mai sus, se recere licentia dela respectiv'a superioritate militara.

Oradea-mare, 5. Februaru, 1873.

Consistoriulu eparchialu greco-orientalu din Oradea-mare.

PARTE NEOFICIALE.

Reorganizarea institutulu pedagogico-preparandialu.

Sinodulu eparchialu din 1872., amenandu acésta cauza, hotari sub nr. 96. alu protocolulu a se publicá tóte actele, ca asia cunoscendu-le cu totii, in sesiunea de estimpu se se póta desbata in meritu. Deci incepemu cu

Proiectu

de regulamentu pentru regularea si infintiarea Preparandieloru.

§ 1. Ca se avemu pentru scólele popularie confesionali invetiatori iscusiti, si ca se dámu ocaziune teneriloru cari dorescu a se devotá acestei vocatiuni frumóse, asi castigá capacitate receruta, sinodulu eparchiale ingrijesce de a infintiá si regulá baremu un'a Preparandia in diecesa.

§ 2. Ca preparandi'a se corespunda perfectu scopulu, ea are se fie legata cu o scóla de exercitiu (§. 82. alu art. de lege

XXXVIII din 5. Decembre 1868.) in cari candidatii preparandiali se se póta instrui practicalminte.

§ 3. Preparandi'a debue se aiba si o gradina baremu de 2. jugere (§. 83. totu acelei legi) ca candidatii se se informeze in agricultura, pomologie si vieritu.

§ 4. Personalulu invetiatorescu constá din 1. profesoru diriginte barem dia 2. profesori ordinari si din unu suplentu. Apoi din unu invetiatoriu fungentu in scól'a practica (§. 84. a leg. sco.)

§ 5. Leaf'a profesoriloru ordinari este 1000, fl si 100, bani de cortelu; ér a suplentulu de 500. fl. cu cortelu si incalditu in institutu. Invetiatoriulu practictru trage 700. fl. Pentru agendele directiunei mai trage profesorulu diriginte 200, fl. (§. 85. aleg. scol.)

§ 6. Candidatii cari se voru primi in Preparandia se aiba o constitutiune corporala sanetósa, se fie trecuti de 15. ani, se aiba purtare morale buna si se fia versati in limb'a materna, aritmetica, geografia si istoria barem atátu, cátu se invétia in gimnasiulu inferioru ori scól'a reale ori cetatenésca, si oresi cátvu in cantarile bisericesci. Despre acést'a voru avé a aduce testimoniulu scolasticu séu se se supuna unui esamenu de primire (§. 86. a leg. scol.)

§ 7. Cursulu preparandialu duréza 3. ani (§. 87. a leg. scol.)

§ 8. Obiectele de instructiune obligate sunt:

- Religiunea si moral'a —
- Pedagogi'a
- Metodic'a
- Geografi'a } universale si a tierii
- Istori'a } cu privire la romani
- Limb'a materna (romana)
- " magiara
- " germana

i) sciintiele naturali si aplicarea loru la economi'a rurale si la industria.

k) Economi'a cu exercitiile economice si horticali

l) Constitutiunea tierii.

m) Matematic'a si Geometri'a.

n) music'a vocale (corurile bisericesci).

o) Caligrafi'a si desemnulu

p) Gimnastic'a

q) Exercitiile practice in scól'a practica (§. 88 a leg. sco.)

§ 9. Senatulu scolasticu va desemná in planulu de lectiune ce-lu va da din tempu in tempu, cari din aceste obiecte de instructiune au se se predee in fiecare anu si in ce estensiune.

§ 10. Fiindu Preparandi'a diecesana institutu confessionale, ea pe cátu se póte va avé catichetu propriu pentru propunerea Religiunei si a moralei, apoi a tipiculu in cantarile bisericesci. Leaf'a acestui'a va fi fl. ori 300 fl. remuneratiune.

§ 11. Preparandi'a diecesaná are se fia provediuta cu o biblioteca tienetórie de opuri didactice si pedagogice ect. care dupa o ordine buna se fie spre dispusetiunea candidatiloru spre castigarea cartiloru necesarii; in acésta biblioteca va fi indetoratu totu preparandulu se platésca 1 fl. pe anu.

§ 12. Profesorulu diriginte conduce nemediatu institutul. Spre acestu scopu se cere dara unu barbatu cualificatu care se premérgea invetiatoriloru cu bune insusiri. Elu are se se destinga in istetime in propunerea invetiamentulu si in zelulu chiamarei sale, se aiba purtare morale pe cátu se póte merite pe carier'a invetiatorésca si totodata si o eminente capacitate pentru ingrijirea afaceriloru ce sunt legate cu oficiulu directiunei.

§ 13 Obligatiunile Directorulu se reducu mai cu séma: a) la instructiunea candidatiloru si disciplin'a scolastica.

b) la întocmirea localităților de instrucțiune și castigare midilocolor de instrucțiune.

c) la ducerea gestiunilor și susținerea ordinii externe și interne.

§ 14. În privința *Instrucțiunii* va avea dînsul de a îngriji, ca materialul de instrucțiune desemnat pentru singuraticii ani, se va pertracta perfect în orele prescise după planul de lecțiune și introdușele carti școlastice în modu caviintiosu și ca în fie care cursu se se ajunga tînt'a prefip-ta ca singuraticii profesori în tractarea obiectelor de instrucțiune se pasiêsca în armonia caviintioșă observendu pe cîtu se pôte încopciarea procedurii metodice și avendu naintea ochiloru prescisele atingătorie de instrucțiune astfelu, ca ele se esercêza doritul efectu asupra candidatoru preparandiali, și se-i faca capaci pentru destinațiunea loru atîtu în privin-ți'a teoretica cîtu și practica.

Ce se atinge de *disciplin'a școlastica* profesorulu diriginte va invigilă cu tîta stricteti'a ca candidatii din fiecare cursu se devina în posesiunea unui caracteru solidu morale, atîtu de necesariu pentru fiitoria loru chîmare, și ca se pricêpa a desvoltă astfelu de caracteru și în elevii cari li se voru increde, cu tempu spre scopulu acesta unde va cere trebuin-ția, elu se va pune în contielegere cu parintii ori ingrigitorii candidatoru.

(Va urmă.)

Facerea lumii în siese periode, după scrierile lui Moise, a santiloru parinti și a unoru geologi.

— Urmare —

PERIODULU ALU III.

„Ce-i este tie mare, cã ai fugitu“ (Salm. 113. v. 3. și 5.)

„Si a disu Dumnedieu, se se adune ap'a cea de sub ceriu intru o adunare, și se se arete uscatulu, și s'au facutu asia, și a numitu Dumnedieu uscatulu pamentu, și adunarea apelor a numitu mari, și a vediutu Dumnedieu cã este bine, și a disu Dumnedieu se resara pamentulu ierba verde, care se semenê sementia după feliu, și după asemenare, și lemnu roditoriu, care se faca rodii, caruia se fie se-menti'a lui intr'ensulu după feliu pe pamentu, și s'a facutu asia, și a scosu pamentulu ierba verde, care sementia după feliu, și a vediutu Dumnedieu cã este bine, și s'a facutu sêra și s'a facutu dimineti'a, diu'a a trii'a.“ (Facer. cap. I. v. 9—14.)

Am disu, cã înca în periodulu precedent, s'au redicatu și imbulditu, muntii și insule, dara fiindu cã mai vertosu în periodulu alu trile au începutu acestea a se ivi de sub apa, pentru aceea și Moise le anumera între trasurile cele mai caracteristice ale periodulu acestuia. Ni putemu imagină, cãtu de mare a trebuitu se fie lupt'a focului celui înfioratoriu și resboinicu din ranz'a pamentului, și a masseloru celoru fluide ferbinti, candu scörti'a pamentului, silita fiindu a cede acestei puteri, a crepatu, și pe crepaturii s'a întornatu ap'a, carea bagandu-se în pescerile cele invapaiate ale ranzei pamentului, s'a prefacutu în vaporu și aburi, cari prin puterea loru cea încordata, au ajutat fôrte redicarea uscatului.

Cumca în ranz'a pamentului esiste și acum o infocare și o fluiditate ferbinte, se pôte documentă din mai multe observatiuni:

1. Din observarile facute în mai multe bai minerale, în cari caldur'a creșce în mesura drêpta cu afundimea, ba după mai multe experimentari de caldura, au calculatu și aceea, cãtu e de grîsa scörti'a pamentului, și cãtu de mare îndepartarea fluiditatii ferbinte.

2. Din caldur'a cea mare a apei unoru fantani afunde.

3. Din apele minerale, ce esu din lantrulu pamentului, a caror'a caldura, de multe ori pestrece 100 de graduri, cum sunt isvîrele din *Islandi'a* între cari mai renumitu e „*Geysir*.“

4. Din muntii vomitori de focu, cari nu sunt alta de cãtu, prevestitorii fluiditatii ferbinti din ranz'a pamentului, aerulu și lav'a ce ese din crateru, constata, cumca în lantrulu pamentului este o caldura peste mesura mare.

5. Imbuldiel'a unoru materie gazose aprindietorie ce esu cãte odata din crepaturile pamentului înca adeveresce, cã în lantrulu lui esiste o fluiditate ferbinte.

6. Din caldur'a mâriloru de sub clim'a ghiatișă, cari cu cãtu sunt mai afunde, cu atît'a producu mai mare caldura și sunt în stare mai iute de a topi ghiati'a de pe muntii. Din mai multe încercări s'a observatu, cumca caldur'a în lantrulu pamentului, după totu 33 de metre creșce cu unu gradu, de aci au calculatu și aceea, cumca caldur'a în centrulu pamentului nostru,

se urca la 195.000 de graduri, la care gradu de caldura, tôte debue se fie în stare fluida ferbinte, sêu în stare gazosă aerica.

7. Din cutremurul de pamentu, care nu e alta de cãtu valurile rapedi ale fluiditatii ce se afla în sinulu pamentului. Mai nainte de a se fi îngrosiatu scörti'a pamentului, atîtu de tare cum e astadi, a debutu se fie fostu și cutremurarile de pamentu mai dese, cãci valurile mai curendu au pututu împinge scörti'a fiindu mai subtile, de cãtu cum o potu acum'a, și cu cãtu va fi mai tare scörti'a, cu atît'a vor fi mai tare în venitoriu și cutremurarile de pamentu. Invetiatii opinioneze cã cu timpu scörti'a pamentului nostru, va cuprinde tîta mass'a fluiditatii ferbinte și perindu fluiditatea ferbinte, prin sporirea scörtiei pamentului; pamentulu înca și va perde caldur'a, care a causatu fluiditate ferbinte, și perdiendu-si caldur'a, nu va putê produce aeru, ne-producendu aeru, i va lipsi si ap'a, și asia nefiindu aeru și apa pe pamentu, pamentulu va fi numai unu corpu mortu, fara vietia organica (fara aeru și apa nu pôte fi organismu) care va prevesti lumei cã aici mai nainte au esistatu miliîne de ômeni dar au trecut.

Acêsta splicatiune o deducu invetiati din experimentarile facute de pre luna, în care dicu cã nu este aeru. Lun'a înca, dicu ei, a fostu întru începutu unu corpu fluidu, și s'a formatu în modulu, cum s'a formatu și se formêza pamentulu nostru, înse mai mica fiindu de 50 de ori de cãtu pamentulu, mai curundu și-au perdu caldur'a, tocmai precum isi va perde o data și pamentulu nostru!

Cumca în luna nu este aeru, invetiati deducu în urmatoriu tipu. Aerulu desu rar și transparent, totu-si e mai masivu de cãtu spatiulu lipsitu și de aeru, și desu nu-lu putemu observă între noi, și între obiectele de naintea nôstra; înse cautandu prin atmosuer'a întrega, putemu observă esistint'a lui. Chiaru esistint'a aerului causêza aceea, cã muntii din departare, se vedu a fi vênети, și obiectele mai mici, îndepartandu-ne de ele, mereu se vedu totu mai obscure pana în urma disparu cu totul. Dacă lun'a ar posiede o atmosuera aerica ca pamentulu nostru, atunci ar debuî, ca de cãte ori ajunge în miscarea sa rotulata în apropiarea cutarei stele, se o întunece, îndata ce aceea cade în atmosuer'a ei. Acêst'a nu se întempla, pentru cã stêu'a candu e de totu în apropierea lunei, înainte de a trece pe langa ea, precum și după ce a trecut, lumineza totu asemenea. Mai departe candu avemu patrariu de luna observâmu cã lin'e'a marginasia între luna și întunecime e curata și precisa, dacă lun'a ar avê atmosuera aerica ca pamentulu nostru, atunci lumin'a stelarulu mai îndepartate de cãtu lun'a dela pamentulu nostru, ar fi mai întunecîșă și obscura.

Dacă în luna nu e aeru, atunci putemu afirmă, cã nu este nici apa, de ôra ce acestea nu se potu imagină un'a fora de alt'a. Dacă ar fi în luna apa ca la noi, ar debuî se abureze acêst'a, înse dêca nu are aeru e imposibilu se aiba aeru aburitoriu. Din muntii lunei, care au o deschisetură în form'a unui tolceriu, cu miliîne de ani mai nainte de asta a debutu se isbucnêșca flacara de focu, și se pôte cã atunci a esistatu acolo și apa. Înse fiindu cã lun'a e mai mica de cãtu pamentulu nostru, dens'a si-a perdu caldur'a mai iute în universulu lumei, și în urm'a acesteia a încetatu se mai esiste acolo vietia și productiunea organica. Se pôte cã acêst'a sôrte va ajunge și pe pamentulu nostru, se va întiepeni si-si va perde caldur'a, și numai stancelu isi vor aretă stabilitatea și neschimbarea, chiar ca nisce monuminte ale mormentulu nostru. Invetiatii opinioneza, cã pamentulu nostru, capeta dela sóre peste di atît'a caldura, cãtu perde în universulu lumei, și cã prin urmare ambele caldure, tîendu ecvilibriulu, caldur'a pamentului va remanê în eternu neschimbata.

Acêst'a nu o putemu afirmă cu tîta siguritatea, de cãtu numai o profetimu, cã și pamentulu pôte se ajunga asemenea sôrte ca lun'a, generatiunea presinta nu pôte se ajunga la acêsta sôrte amara, spre acêst'a se recere după „*Delaunay*“ 293 de miliîne de ani.

După cele dise dacă în luna nu esiste nici aeru nici apa, e întrebare ôre este acolo o vietia asemenea vietiei ce este pe pamentulu nostru? La tîta întemplantu nu! Noi ômenii nu ne putemu imagină vietia fara de aceste duê eleminte, de almintrea cine pôte scî ce feliu de fiintie esistu acolo?! pôte fiintie cari posiedu vietia și sufletu caror'a chiaru aerulu și ap'a li-ar causă môrte. Dacă esistu aco'o fiintie vietuitorie, acele nu potu de locu semenă cu fiintiele pamentului nostru, sunt cu totul de alta constructiune, și debue se posieda altu modu de vietia.

Mai sunt și alte pareri despre crearea și formarea pamentului nostru, cari nu ni este iertatu a le perde de naintea ochiloru!

Două scoli s'au luptat între sine multu timp pe terenul geologicu, un'a a „*Plutonistilor*“, cari rol'a principala au insusit'o focului, si alt'a a „*Neptunistilor*“ cari au insusitu apei. Astadi sunt considerate deplinu ambele pareri, căci nu potu perde din vedere formațiunile ce le-au produsu ap'a. Domnirea focului si a apei pre pamentu, a tînutu două periode deosebite, inse fiecare a avutu dominiculul seu, si aci e chiaru si naturalu că dominiculul focului a debuitu se premérge dominiculul apei, căci altmîntrele foculu ar fi nimicita tôte productiunile apei, precum nimicesce astadi lav'a ce ese din muntii vomitori de focu, tôte ce-i stau in cale. Periodulu acel'a in care domnesce foculu pre pamentu, si lupt'a sub decursulu careia acest'a se devinge prin apa, se chiama periodulu *Chaoticu*, descrierea acestui periodu e o teoria basate pe ipotese a caroru fundamentu ilu facu *Fisic'a*, *Chemia si Mechanic'a*.

Alta parere e, că pamentulu nostru e unu trupu séu sóre stinsu!

Mai de multu s'a observatu in Astrologia esistinti'a steleloru dearse séu stinse! Asia cu finea anului 1572. in 11. noemvre s'au aretatu „*Cassiopeia*“, o stea fôrte luminosa. despre care pana aci nu s'au sciutu nimica. Acest'a, ca *Venus*, a luminatu in apropierea pamentului, si examinandu-se cu finea anului amintitu, s'au aflatu, că din luna in luna isi perde lumin'a pana ce in 1574. a disparutu cu totul. Naturalistii si astrologii aceluasi timpu, au socotit'o de o planeta dearsa séu stinsa, ca unu ce carele s'a intimplatu inaintea ochiloru lor, si acest'a sôrte au aplicatu si la pamentulu nostru, va se dica: i-au datu prim'a pornire catra istori'a avitica. *Verner*, acestu periodu ilu numesce „*chaoticu*“ (chaotische periode) éra *Murschison* periodu fara vietia (azoische periode). Periodulu acest'a cuprinde in sine timpulu acel'a, candu pamentulu nostru din starea sa chaotica fluida ferbinte, a ineputu a se consolidá, si ni aréta lupt'a cea gigantica a elementelor, sub decursulu recelei, pana ce pamentulu a dobanditu atâta consolidare, cătu s'a intiepenitu, si de asup'r'a lui si-a luat inceptulu unu periodu mai linu, si cu acest'a prasirea organica. Theori'a, care pamentulu nostru ilu tiene de unu sóre dearsu si de o stea stinsa intunecosa, care din stare de aburi fluidi, a trecutu in stare solida, teori'a acest'a dicu, care asia de ingeniosu léga geologi'a cu astrologi'a, au statorit'o marele invetiatu *Laplace*.

(Va urná.)

Ioanu Damsia,
parocu si ases. cons.

Protocolu

luatu in *Fenlacu* in $\frac{5}{17}$. Octomvre 1872. din partea comisiunei delagatiunali, in urmare cererii locuitorilor gr. or. romani din numita comuna mestecata pentru a se desparti de ierarchi'a serbesca, respective pentru a se incorporá la ierarchi'a romana.

Fîindu de facia:

Din partea comiss. deleg. serbe
Dlu Dr. *Demetriu Crestits*
Dlu *Demetriu Dolja*.

Din partea comiss. deleg. romane
Dlu Dr. *Paulu Vasiciu*, Dlu
Georgiu Craciunescu.

Din partea consistoriului serbescu
Dlu ases. consist. *Dem. Ar-*
notjevits.

Din partea consistoriului romanu
Dlu protopopu *Meletiu Dre-*
ghiciu.

Din partea jurisdictiunei publice DD. Iuliu Bogma pretore cerc. si *Hugo Varga* adj. pretoriale.

Nr. 1. Dupa ce ambele parti inca de tempuriu au fostu incunoscintiate despre terminulu de esire a comisiunilor delegatiunali in faci'a locului, spre a încercá o impacatiune amica; si dupace comisiunile delegatiunali, esindu in diu'a de astadi in faci'a locului, pe deplinu s'au convinsu, că ambele parti s'au infacisiatu intr'unu numeru destulu de considerabile:

Siedinti'a se dechiara de deschisa.

Nr. 2. De órace comun'a bisericesca din *Fenlacu*, nu s'a aflatu organisata, prin urmare nici numerulu alegatoriloru ne fîindu constatatu:

Ambele comisiuni, delegatiunali se invoescu a trece peste cestiunea acésta; primindu de basa la pertractarile de impacatiune conscriptiunea si estimatiunea efeptuita prin fosta comisiune mista la anulu 1866. conformu careia s'a constatatu a fi in comun'a *Fenlacu* 1703 romani, si 949 serbi, éra averea comuna bisericesca s'a pretiuitu la 36,642 fl. si 90 cr.

Nr. 3. Fîindu ambele parti provocate a-si alege câte 6 barbati de incredere, spre a intrá in pertractare in privinti'a impacatiunei amice.

De atari s'au alesu,

Din partea romaniloru:

Stefanu Veduvii
Nestoru Iosifu
Teodoru Vulpe
Petru Miinu
Giuc'a Gaboru
Stefanu Selegianu.

Din partea serbiloru:

Georgiu Jianu
Fila Stefanu
Arsa Tomiciu
Teodoru Mitriciu
Georgiu Momiru si
Emanuilu Nichiciu

Nr. 4. Fîindu barbatii de incredere a ambeloru parti provocati a documentá, daca un'a séu alt'a parte are ceva posesiune ori proprietate eschisiva, din averea comuna bisericesca:

Ambele parti unanimu se dechiara: că nu posedu ceva parte eschisiva, ci tóta averea bisericesca si scolaria este posesiune si proprietate comuna.

Nr. 5. Intrunindu-se barbatii de incredere a ambeloru parti:

Se retragu spre a paetá între sine in privinti'a despartirii; suspindiendu-se siedinti'a pana la 3 óre dupa médiadi.

Continuare dup'amédi la 3 óre.

Nr. 6. Infacisindu-se barbatii de incredere a ambeloru parti, se dechiara a nu se fi potutu efeptuá impacatiunea amica, din urmatóriele cause:

a) serbii din *Fenlacu*, basati pe proportiunea posesiunei, pretindu a remané si mai departe sub ierarchi'a serbesca, si asi sustiené dreptulu: ca intr'o septemana se se slujésca servitiulu dumnediescu curatu serbesce, éra in cealalta curatu romanesce; lasandu colocuitoriloru lor romani voia libera a se anesá la ierarchi'a romanésca, cu dreptulu folosirei limbei romane in cealalta septemana.

La casu inse candu romanii n'ar primí acésta propunere: se dechiara plecati — in chipu de desdaunare, — a fi multiamiti cu un'a diumetate din pretiulu estimatiunei atinsu sub Nr. 2.

Din contra romanii basati pe proportiunea numerica a sufletelor: pretindu ca două septemani se se slujésca servitiulu dumnediescu curatu romanesce, si numai a treia septemana serbesce; avendu intrég'a comuna bisericesca a trece la ierarchi'a gr. or. romana. La din contra oferéza serbiloru, — in proportiune cu numerulu sufletelor lor (adeca a serbiloru) a li dá a trei'a parte din sum'a estimatiunei a tuturor averiloru comune bisericesci si scolarie amintite sub Nr. 2. in chipu de desdaunare; avendu apoi intrég'a avere bisericesca si scolaria a remané in eschisiva posesiune si proprietate a romaniloru din *Fenlacu*.

Ne primindu romanii propositiunea serbiloru, si serbii propunerea romaniloru, si asié nesuccediendu impacatiunea amica, nici pe langa tôte nisuintiele ambeloru comisiuni delegatiunali; si dupace s'a facutu ambeloru parti a pricepe, că d'aci incoia, despartirea se póte ajunge numai pe calea judecatii. Comisiunile delegatiunali, pe bas'a punct. XVIII. din *Invoiéla*, si cu consentimentulu ambeloru parti a determinatu urmatóriele:

a) Ca administratiunea averii bisericesci comune se stee — pana la alte dispusetiuni — sub control'a unui comitetu provisoru comunu, constatatoriu din câte diece membri dim ambele parti; pre acesti membri ii alegu conatiunali sei separatu si independente unii de altii.

b.) Aceste comitete separatu si independente unulu de altulu, voru grigi de sustinerea si provederea cu cele trebuintiose a edificialeloru scolari, a scólei si a invetiatoriloru sei conatiunali, cu respectarea contractului reciprocatu.

c.) Din consideratiunea, că romanii din *Fenlacu* n'au preotu de natiunalitate romana: ambele comisiuni delegatiunali, facu la locurile competente umilita propunere, a depliní cătu mai curendu parochi'a romana din *Fenlacu* cu unu preotu romanu.

d.) Usulu limbei la servitiulu dumnediescu are se remana in *statu quo*, adeca o septemana se se slujésca romanesce, in cealalta serbesce.

Ne mai fîindu alte obiecte de pertractatu, dupa ce acestu protocolu s'a compasu in două esemplarie originali, adeca unulu in limba romanésca, si celalalta in cea serbesca, si dupa ce s'a cetitu si splicatu ambeloru parti in propria loru limba materna: s'a subscrisu atâtu din partea ambeloru comisiuni delegatiunali, cătu din partea barbatiloru de incredere a ambeloru parti, nu altecum si din partea testimoniului legale; si conformu punct. XVIII. din *Invoiéla* se da fiecarci parti respectivulu protocolu originalu spre intrebuintiarea mai de parte.

Datu ca mai susu.

(Urméza subscrierile ambeloru comisiuni, ale barbatiloru de incredere si a emisului reprezentante a auctoritatii politice.)

Estradatu prin

Petru Petroviciu, m. p.
Asesoru-referinte consistorialu.

VARIETATI.

= *Essaminele semestrale in Institutulu rom or. pedagogico-preparandialu din Aradu*, s'au tienutu dupa urmatóri'a programa: Vineri in 21. Fauru: Catechisulu si Metodic'a cu cursulu alu II.; Istori'a biblica si pedagogi'a cu cursulu I., propuse de dd. Gavra si Russu. — Sambeta in 22. fauru: Gramatic'a romana cu cursulu alu II. precum si cursulu I. din cetirea, ortografi'a si gramatic'a romana, apoi din aritmetica cu ambele cursuri, propuse de dd. Gavra si Dr. Siandoru. — Luni in 24. fauru: Cetirea, scrierea, gramatic'a si sintass'a unгурésca precum si din cantare cu ambele cursuri, propuse de dd. Russu si Dr. Siandoru. — Marti in 25. fauru: Geometri'a, desemnulu, caligrafi'a si fisic'a, cu ambele cursuri, propuse de dd. Gavra si Dr. Siandoru. — Mercuri in 26. fauru: Ritulu si tipiculu, cetirea si scrierea germana cu ambele cursuri, constitutiunea tierii cu cursulu II., propuse de dd. Gavra si Russu. — Joi in 27. fauru: Istori'a naturala si economi'a cu ambele cursuri, propuse de dd. Gavra si Dr. Siandoru. — Mercuri in 5. martiu s. n. s'a inceputu semestrulu alu doile.

= *Bibliografia*. In editur'a librării S. Filtsch din Sibiu au aparutu si sunt de vendutu: „Practische Grammatik der romanischen Sprache, nach Ahn-Ollendorff's Methode, für den Schul- und Selbstunterricht, von Jon Maximu, Lehrer der romanischen Sprache am evangelischen Gymnasium A. B. und den damit verbundenen Realschulen in Hermannstadt.“ Pretiulu e 1 fl 25 cr. — „Scriptologi'a séu modulu de a invetiá cetitulu scriendu. Indreptariu pentru invetiatori la tractarea Abecedariului, de Basiliu Petri, professoriu preparandiale.“ Pretiulu 1 fl 20 cr. — Ocasionalminte vom reveni la amendoue opurile. Si pana atunci, le rocomendámu atentiunei onoratoriloru cetitori.

= *Necrologu*. *Georgiu Sierbanu* parochu gr. or. in Nadlacu dimpreuna cu fiii sei *Michaiu* jude reg. cercualu, *Theodoru* candidatu de preotu, *Georgiu* candidatu de advocatu, *Alesandru* studinte de clasa a II. in Sarvasiu, dimpreuna cu ficele *Elena* cu sociulu seu *Ionu Lucuti'a* candidatu de preotu, *Emili'a* si *Alesandr'a* deplange pre iubit'a sa socia si respective mama si sócra **Pulcheria Tiervencovicu** carea in 8. Martiu 1873. c. n. diminéti'a la 5 óre dupa multe chinuri si suferintie grele in alu 56-lea anu alu etatei sale, a reposatu in Domnulu. Inmormentarea s'a intemplantu in 9. Martiu c. n. la 3. óre d. m. in mormintii gr. or. la loculu familiaru. Se-i fia tieren'a binecuventata!

²/1873

Publicatiune.

Sinodulu parochialu gr. or. din Radn'a Nr. 2. a decisu a se face turnu nou la biserica, acoperitu cu pleu, dupa planulu ce se póte vedé la subscrisulu, — întreprinderea acést'a se va dá pe calea licitatiunei minuende, ce se va tiené in ¹⁶/₄ Martiu a. c. la 11. óre in scól'a gr. or., — pretiulu strigarii este 2572 fl. — licitantiu au a depune 200 fl. ca cautiune la inceputulu licitarii. Domnii întreprindietori cu stima se invita.

Radna ^{22 Fauru}/_{6 Martiu} 1873.

din incredere **Teodoru Triponu** parochu si preside

Concursu.

3-3

La vacant'a statiune invetiatorésca din comun'a Siusianovitia cotulu Timisiului — inspectoratulu Chiseteului, cu acést'a se publica Concursu pana in 4 Martiu 1873 st. v. in care di se va tiené si alegerea

Emolumintele sunt in bani 120 fl. v. a. 30 meti de grâu, — 30 meti cucurudiu, 100 pundi. de clisa. 50 pundi sare — 25

pundi lumini — 8 orgii de lemne 4 lantie livada, 1 lanti de gradina, si cortelu liberu. Recurentii au recursele sale bine instruate, adresate comitetului parochialu pana la terminulu defiptu ale substerne Dlui Inspectoru Georgiu Petrovicu in Budintiu.

Siusianovitia 5 Februaru 1873

Comitetulu parochialu cu atirea si invoierea mea **Georgiu Petrovicu** insp. scol.

Nr 27.
inspec.

Concursu.

1-3

Pentru vacant'a statiune invetiatorésca din comun'a Belintiu cotulu Temisiului inspectoratulu Chiseteului, care acum'a se infiantia de II clase, si cu acést'a se publica concursu pana in 18 Martiu s. v. c. in care di se va tiené si alegerea. —

Emolumintele sunt in bani gat'a pentru invetiatoriulu celu mare de clasa I. 450 fl v. a. 2 jugere de pamentu aratoriu — 8 orgii de lemne. din care si scól'a se se incaldiesca — ¹/₂ lantiu de gradina, si cortelu liberu — precum si accidintiele dela inmormentari — éra pentru celu micu invetiatoriu adeca alu II. 450 fl v. a. Unu jugeriu pamentu aratoriu 8 orgii de lemne, ¹/₂ lantiu de gradina, si cortelu liberu

Doritorii recurrenti pentru aceste dóue clase, au recursele lor bine instruite, cu testimoniulu de cualificatiune si cu atestatele recerute — si adresate catra comitetulu parochialu — pana la timpulu destinatu a-lu substerne D-lui Inspectoru scolaru Georgiu Petrovicu in Budintiu — si personalu a se imfatiosia intr'o dumineca séu serbatóre in sant'a biserica in Belintiu, spre a cantá. —

Belintiu 21 fauru 1873.

Comitetulu parochialu

cu voi'a si cu intielegerea mea **Georgiu Petrovicu** Inspectoru scol.

Nr 26.
inspec.

Concursu.

1-3

La vacant'a statiune invetiatorésca din Comun'a Ohabaforgaciu — cotulu Temisiului — inspectoratulu Chiseteului — cu acést'a se publica concursu pana in 11 Martiu v. a. c. in care di seva tiené si alegerea — —

Emolumintele sunt in bani gat'a 94 fl 50 cri. v. a. 15 meti grâu — 15 meti cucurudiu 100 pundi lardu, 50 pundi sare — 12 pundi lumini — 8 orgii de lemne din care se incaldiesce si scól'a. — 2 jugere de pamentu aratoriu — unu jugeru de gradina, si cortelu liberu.

Recurentii au recursurile sale bine instruate — si cu tóte atestatele de cualificatiune, si adresate comitetului parochialu, pana la timpulu defiptu ale substerne D. Inspectoru Georgiu Petrovicu in Budintiu.

Ohabaforgaciu 20 februaru 1873.

Comitetulu parochialu

cu scirea si intielegerea mea. **Georgiu Petrovicu** Inspector scolar.

Concursu.

3-3

Se scrie pentru vacant'a Statiune invetiatorésca din comun'a P. Susagu, cerculu Ucurisiu, emolumintele sunt 50 fl. v. a. 12 cubule de bucate cortelu si gradina.

Asisderea pe statiunea nou infiantia din B. Rogoz cu emoluminte 40 fl. v. a., 10 cubule bucate, 8 orgii de lemne, tóta casa o portie de fenu, — cortelu, pamentu de trei cubule, si venitulu cantoralu.

Doritorii de a fi alesi in vre una dintre aceste statiuni, au a-si trimite recursele celu multu pana in 10. Martiu st. v. a. c. la subscrisulu inspectoru, cáci atunci va fi si alegere intr'amendoe comunele.

Csontaház, 10. Fauru 1873.

In contielegere cu comi. paroele **Ioane Catona**, m. p. Inspectoru.